

פגמו של נח איש האדמה

היין, מבחר המשקאות שלו אף נתייחדה ברכה מיוחדת, מופיע לראשונה בתורה בפרשתנו.

שתי בחינות לו ליין: במימד אחד היין הינו יין המשמח אלקים ואנשים, אולם מאידך הוא עלול גם להיות יין משכר. המפגש הראשון בתורה עם היין הינו דווקא בבחינתו השניה, וזאת אצל נח, עליו נאמר לאחר המבול (בראשית ט', כ-כא) "וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם. וַיִּשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֱלָהּ". נח, המחדש את העולם לאחר חורבנו, נקרא בפסוק בשם 'איש האדמה', לכאורה נפילה גדולה ממעמדו הנשגב כ"איש צדיק תמים".

יש לומר כי לאחר המבול מתחיל עידן חדש. לעומת הברכה והשפע האלוקי שזרמו לעולם עד המבול, הרי שלאחר חידוש העולם העבודה הינה בכוח התעוררות הנבראים. אם לפני המבול נאמר (בראשית ו', ט) "אֶת הָאֵלֹהִים הִתְהַלַּךְ נֹחַ", שכן משמים המשיכו לו שפע, הרי שלאחר המבול נח הינו איש האדמה העוסק בפיתוח מחודש של העולם.

אולם יש לכך פן נוסף המופיע בדברי רש"י על המילה 'ויחל' - שנח נעשה לחולין. במקום להעלות את תיקון האדמה לקודש הרי שנח נדבק לבחינת היין המשכר, ומשום כך "וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֱלָהּ" – הוא פוגם בפנימיות עניינו של האוהל. מבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל (וכן בפרקי דרבי אליעזר פרק כ"ג) כי נח שתל גפן שמקורה מגן עדן, ובו ביום היא הניבה פירות שמהם הוא השתכר. אפשר לומר כי יין זה הינו היין המקורי, השמור בענביו מאז ראשית הבריאה, ומשום כך מבואר בפסוקים דלעיל כי מיד לאחר שנח שתל את הכרם הוא שתה יין. אולם היה בכך פגם, שכן הנהגת העולם עברה שינוי לאחר המבול ותפקידו של נח היה לחבור לבחינת היין המשמח, ולא היין המשכר, זאת לצורך תיקונו של עולם.

כך מבאר רבנו בחיי: "או אפשר לפרש לפי שהיה נח עשירי והעשירי קודש, כאשר נתעסק עתה בדבר היין נעשה חולין, וזה לשון 'ויחל'. והגיד לנו הכתוב צרות רבות ורעות שהיין סיבה להם, כי החטיא את הצדיק התמים אשר הציל כל העולם, וגרם לו שיהיה זרעו מקולל. והנה הפרשה הזאת אזהרה על היין כפרשת נזיר או יותר, וכן דרשו ז"ל בסנהדרין (ע.) שלש עשרה ווי"ן נאמרו ביין, ויחל, וישת, וישכר, ויתגל, וירא חם, ויגד, ויקח שם ויפת, וישימו וילכו אחורנית ויכסו, ויקץ, וידע. וכן אמר שלמה (משלי כ"ג, כט) "למי אוי למי אבוי למי מדינים למי שיח" וגו'. ואין הכוונה ביין בלבד כי הוא הדין לכל שאר תאוות העולם שהנמשך אחריהן הוא נטרד מן העולם הזה ומן העולם הבא, והיין אב לכל שהוא הגורם אבדן הגוף והנפש, ואמר שלמה ע"ה (קהלת ב, כה) כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני, כלומר מי עמד על תענוגי העולם ומי התענג בחושי הגוף יותר ממני, ואמר אחריו גם זה הבל".

יש לציין כי נח קשור גם למאכל הבסיסי של האדם, הוא הלחם, לגביו נאמר בדברי חז"ל כי הראשון שהתקין את המחרשה היה נח. מכאן אכן מבואר כי בבחינה אחת נח עסק בתיקון

הבריאה,

אולם במקום להעלות את הבריאה לשורשה הוא שקע בתוך מימד האדמה והגשמיות.

תיקון הלחם והיין למדרגתם הנעלה מתחיל אצל אברהם אבינו, כנאמר¹: "וּמִלְכֵי צֶדֶק מִלֶּךְ שְׁלֵם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כִּי הֵן לֹאֵל עֲלִיּוֹן. וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אֲבָרָם לֹאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָה שְׁמַיִם וְאָרֶץ". אברהם אבינו מתברך על-ידי מלכי צדק, שלדברי חז"ל הינו שם בנו של נח. אברהם, העוסק בתיקונו של עולם, מתקן פגם זה. ניתן לקשר זאת לאמור לגבי אברהם אבינו² "וַיֵּרָא אֵלָיו ד' בְּאֵלֵי נִי מִמְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב פְּתַח הָאֵלֵךְ לְכַחֵם הַיּוֹם" – אברהם יושב בפתח האוהל, שכן הוא עוסק בתיקון העולם, לעומת נח שפגם בפנימיות האוהל: "ויתגל בתוך אהל". יעקב אבינו, עליו נאמר³ "אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֶהְיֶה", הוא המחבר את בחינת החוץ והפנים של הבית, של עולם הקדושה.

תיקונו של הלחם והיין לדורות נעשה על גבי המזבח. המרכיבים מעולם הצומח העולים על גבי המזבח הינם מנחה (העשויה מחיטה) ויין, כאשר עיקר עניינם הוא בהיותם נילוויים להקרבת קרבנות עולה ושלמים. המנחה מוקטרת על גבי המזבח, בעוד שהיין מתנסך על גבי המזבח ושותרת אל תוך השיתין – יסודות המזבח. הלחם מתכלל באש של מעלה, אולם היין ניתקן במעבה האדמה. בבחינה זו הלחם מבטא את ההתעוררות העליונה, בעוד שהיין את התעוררות התחתונים המתוקנת. בליל הסדר אנו מצווים הן על אכילת מצה, שהינה לחם מתוקן ללא חמץ, וכן על שתיית יין. בבחינה זו עניינה של יציאת מצרים הינו תיקון לחטא עץ הדעת, שכן שתי הדעות המרכזיות לגבי זהות עץ הדעת הן החיטה והגפן. לאור התובנה שאילו הן שתי בחינות תיקון המשלימות זו את זו מבואר כי פגם החיטה הינו תיקון בחינת החכמה העליונה המאירה באדם, ואילו תיקון הגפן היו תיקון בחינת הבינה שהינה הכוח המברר המתגלה מכוח עבודת האדם.

יהי רצון שנזכה לבחינה מתוקנת, לחיבור שלם של העליונים והתחתונים, ולתיקון שלם של הבריאה בגאולה השלימה.

¹ בראשית יד יח-יט.
² בראשית יח, א.
³ בראשית כה, כז.

